

Elina Lepomäki kok ym.

Kirjallinen kysymys Suomen rahapelijärjestelmästä ja pelihaittojen ehkäisystä

Eduskunnan puhemiehelle

Suomessa rahapelien toimeenpano on arpajaislailla annettu 1.1.2017 alkaen yksinoikeudella Veikkaus Oy:lle. Euroopan unionissa rahapelimonopoli on sallittu, jos se aidosti ehkäisee rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja. Edellytyksenä on tehokas viranomaisvalvonta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) on tänä vuonna selvittänyt rahapeliyhtiön valvontaa ja markkinointia. KKV:n lokakuussa julkaiseman raportin mukaan Suomen rahapelijärjestelmän sääntely ei täytä tehokkaan valvonnan vaatimusta.

Veikkauksen pelikate vuonna 2018 oli 1,8 miljardia euroa, josta Veikkaus tuloutti edunsaajille 1,0 miljardia euroa. Veikkaus tilittää rahapelitoiminnan tuotot kolmelle ministeriölle, joista ne jaetaan eteenpäin edunsaajille. Rahapelituottojen edunsaajat ovat edustettuina sisäministeriön alaisuudessa toimivassa rahapeliasioden neuvottelukunnassa ja Veikkaus Oy:n hallintoneuvostossa. KKV:n mukaan rakenne johtaa eturistiriitaan pelituottojen kasvattamisen ja peliongelmiin puuttumisen välillä. Veikkaus käyttää vuosittain 50 miljoonaa euroa mainontaan pelaamisen lisäämiseksi.

KKV:n mukaan yksinkertaisin tapa katkaista Veikkauksen kytkös edunsaajiinsa olisi tulouttaa Veikkauksen tuotot valtion kassaan. Silloin tuottojen käytöstä päättäisi eduskunta valtion talousarvioletuksen käsittelyn yhteydessä. Kulttuuri- ja urheilujärjestöt saisivat rahansa valtion budjetista, ja hyvät hankkeet kilpailisivat rahoituksesta normaalissa, läpinäkyvässä budjettimenettelyssä. Kansalaisjärjestöjen rahoittaminen ei EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan voi olla rahapelijärjestelmän oikeuttamisperuste.

Rahapeliuudistus ei ole onnistunut vähentämään pelihaittoja. Rahapeliongelma käänsi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan noin 3,3 prosenttia väestöstä eli noin 125 000 ihmistä. THL:n mukaan ongelmapelaajien määrä on kasvanut vuodesta 2011. Veikkaus on arvioinut, että rahapeliautomaattien peliongelma käänsi noin 60 000 suomalaista.

Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen mukaan Suomessa on Pohjoismaista eniten peliongelmaisia. Vuonna 2017 julkaistu professori Pekka Sulkusen johtama laaja kansainvälinen selvitys osoittaa, että väestöön suhteutettuna Suomessa hävitään Irlannin jälkeen toiseksi eniten rahaa uhkapeleihin Euroopassa. Suomessa raha-automaatteja on sijoitettu kaappoihin, kioskeihin, ravintoloihin ja huoltoasemille. Useassa valtiossa rahapelejä voi pelata pelkästään erillisissä tiloissa.

Kirjallinen kysymys KK 274/2019 vp

THL:n, Helsingin yliopiston ja Peliklinikan tutkijoista koostuvan ryhmän tekemän analyysin mukaan Veikkauksen peliautomaatteja on sijoitettu eniten alueille, joissa tulotaso ja koulutusaste ovat matalia ja työttömyysaste korkea. Rahapeliautomaatteihin liittyy erityisen suuri rahapelihaittojen ja rahapeliriippuvuuden vaara. Vain kaksi prosenttia kaikista pelaajista tuottaa puolet Veikkauksen tuotoista. Rahapeliä haitat keskittyvät pienelle ryhmälle, josta merkittävä osa on työelämän ulkopuolella ja pienituloisia. Rahapelaajien velat ovat myös kasvaneet. Peluurin selvityksen mukaan 70 %:lla ongelmapelaajista rahapelivelka ylittää 10 000 euroa. Nuorena kerrytetty pelivelka saattaa johtaa pikavippikierteeseen ja syrjäytymiseen. Maksuhäiriömerkinnät ja mahdolliset ulosotot vaikeuttavat myöhempää elämää, kuten työllistymistä ja asunnon saamista.

Veikkauksen monopolia on mahdotonta perustella rahapelihaittojen vähentämisellä. Kaikkia rahapelejä koskeva monopoli on Euroopassa Suomen lisäksi ainoastaan Norjassa. Monessa Euroopan maassa on siirrytty lisenssimalliin. Valtio kerää tuottoja lisenssimaksuilla ja veroilla yrityksiltä, jotka toimivat säännellyillä, tehokkaasti valvotuilla markkinoilla. Lisenssijärjestelmää tulisi tutkia mahdollisuutena vähentää pelaamisen aiheuttamia haittoja, poistaa yksinoikeusjärjestelmään liittyviä eturistiriitoja, tehostaa valvontaa ja kerätä varoja hyvinvointivaltion rahoittamiseen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Millä aikataululla hallitus aikoo puuttua rahapelijärjestelmän sisäisiin eturistiriitoihin ja puutteelliseen valvontaan,

aikooko hallitus siirtää Veikkauksen tuotot suoraan valtion budjettiin kilpailu- ja kuluttajaviranomaisen esittämällä tavalla,

miten hallitus aikoo auttaa ongelmapelaajia, ehkäistä syrjäytymistä ja puuttua rahapeliä aiheuttamiin haittoihin ja

aikooko hallitus tehdä riippumattoman selvityksen lisenssipohjaiseen rahapelijärjestelmään siirtymisestä?

Helsingissä 25.10.2019

Elina Lepomäki kok
Juhana Vartiainen kok
Saara-Sofia Sirén kok